

GÖTEBORGS
UNIVERSITETSBIBLIOTEK

KARTLÄGGNING AV OA-PUBLICERING OCH APC VID GÖTEBORGS UNIVERSITET

Rapport september 2017

Denna version av rapporten innehåller inte konfidentiell pris- och licensinformation. För fullständig rapport kontakta pob@ub.gu.se

Katarina Gustafsson (Göteborgs UB, Bibliotekskansliet)
Karin Henning (Göteborgs UB, Digitala tjänster, Team Publicering och bibliometri)
Pauline Jönsson (Göteborgs UB, Digitala tjänster, Team Publicering och bibliometri)
Rangnar Nilsson (Forsknings- och innovationskontoret)
Inger Petersson (Göteborgs UB, Digitala tjänster, Team e-resurser)
Annica Rydholm (Göteborgs UB, Digitala tjänster, Team e-resurser)

Innehåll

<i>1. Definitioner</i>	3
<i>2. Inledning</i>	4
<i>3. APC-frågan internationellt och nationellt</i>	5
<i>4. Översikt av GU:s OA-publicering</i>	7
<i>5. Kostnader för APC vid GU 2016</i>	9
<i>6. Ekonomisk redovisning av APC</i>	12
<i>7. Medlemskap och rabatter</i>	12
<i>8. OA-krav från finansiärer samt medel för publiceringskostnader/APC</i>	13
<i>9. Arbetsgruppens förslag</i>	14
<i>10. Litteratur</i>	16

1. Definitioner

APC – Article Processing Charges, en publiceringsavgift som förlaget debiterar artikelförfattaren för att publicera en artikel OA i förlagets tidskrifter. På svenska benämns de ibland författaravgifter. I föreliggande rapport används förkortningen APC.

Bibsam - Sedan 1996 tecknar Kungliga biblioteket, under namnet Bibsamkonsortiet, licensavtal för elektroniska tidskrifter och databaser för svenska universitet, högskolor, myndigheter och statliga forskningsinstitut.

CC-licens – Creative Commons-licens. Licens där upphovsman kan bestämma hur verket får spridas och användas.

Corresponding author – är den person i en forskargrupp som sköter kontakten med förlaget i samband med publicering, och vars lärosäte betalar APC-kostnaden.

DOI – Digital Object Identifier. Permanent identifikator för elektroniska dokument (till exempel tidskriftsartiklar).

Double dipping – innebär att förlag tar ut både prenumerationsavgift och APC för samma tidskrift från ett lärosäte.

Embargo - en angiven tid för uppskov med att tillgängliggöra en publikation OA efter att den publicerats i en hybrid-tidskrift.

Gold OA - författaren publicerar sig, ofta mot en publiceringskostnad (APC), i öppna vetenskapliga tidskrifter (OA-tidskrifter) där en artikel omedelbart blir fritt tillgänglig.

Green OA/Parallellpublicering - författaren publicerar sin artikel i en traditionell, prenumerationsbaserad tidskrift, men därutöver görs en kopia (oftast den referegranskade manusversionen) fritt tillgänglig i ett öppet arkiv.

Hybrid-tidskrift/artikel – erbjuder författare möjlighet att för en extra kostnad publicera sin artikel OA i en för övrigt prenumerationsbaserad tidskrift.

Offset-avtal – innebär att en ny kostnad balanseras av att en annan kostnad minskar. Syftet är att reducera lärosätens samlade kostnader för publicering och tidskriftsprenumerationer. Avtalen inkluderar publiceringsavgifter och prenumerationsavgifter.

Open Access (OA) – innebär att vetenskapliga forskningsresultat görs fritt tillgängliga på internet. Upphovsmannen ger alla rätt att läsa, ladda ned, kopiera och sprida verket i digital form. Full hänsyn tas till författarens lagstadgade ideella upphovsrätt.

Open Science – öppen vetenskap innebär fri tillgång till alla delar av den vetenskapliga forskningsprocessen.

Predatory publisher – mindre nogräknade eller oseriösa förlag med avsikten att endast få in APC, utan att tillhandahålla vetenskaplig granskning och redaktionella tjänster.

Swepub – databas med referenser till forskningspublikationer vid svenska lärosäten.

2. Inledning

Syftet med denna kartläggning är att presentera ett underlag med kostnader och omfattning av APC vid Göteborgs universitet (GU), samt ge en bild av OA-publiceringen vid lärosätet. Underlaget ska vara ett stöd för fortsatta diskussioner inom GU om finansiering och administration av APC. Det ska även innehålla ett förslag på hur APC ska hanteras i ekonomisystemet, och hur rabatter kopplade till medlemskap kan behandlas. Direktiv till arbetsgruppens kartläggning finns i bilaga 1.

Bakgrund

I forskningspropositionen från 2016 är regeringens målbild att ”alla de vetenskapliga publikationer som är resultat av offentlig finansierad forskning bör bli omedelbart öppet tillgängliga direkt då de publiceras. Likaså bör forskningsdata som ligger till grund för vetenskapliga publikationer bli öppet tillgängliga samtidigt som den tillhörande publikationen.”¹ Man menar att öppen forskning (‘Open Science’) gynnar både forskning och samhällsutveckling. Men övergången till en öppen publiceringsmodell är kantad av många oklarheter, t ex finansiering och hur OA ska harmonieras med rådande meriterings- och medelstillsdelningssystem.

OA växte fram som ett resultat av övergången till digitalt publicerade tidskrifter. Forskare ville snabba på och öppna upp den vetenskapliga kommunikationen genom publicering digitalt. Samtidigt började man ifrågasätta de kommersiella tidskrifternas finansieringsmodell. Kritik framförs mot att offentligt finansierade forskare författar, granskar och sitter i redaktionsråd utan ersättning. Efter publicering köper biblioteket sedan tillbaka tidskriften – också genom offentliga medel. Forskning visar att det är en lönsam affärsmodell för förlagen, med vinster före skatt på 32-42 %.²

Det vetenskapliga publiceringslandskapet har blivit allt mer komplext genom framväxten av olika typer av OA-publicering och finansieringsmodeller. I så kallade gold-tidskrifter publiceras alla artiklar OA, och finansiering sker till exempel genom avgifter från författare (APC).³ Både de traditionella större förlagen och mindre nyare förlag har gold-tidskrifter, och ofta erbjuder de olika rabatter och/eller medlemskap för att minska lärosätenas kostnader för administration och publicering. En problematisk del av gold OA är de oseriösa förlag som

1 Prop. 2016/17:50. Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft. <http://www.regeringen.se/rattsdokument/proposition/2016/11/prop.-20161750>

² Se t ex: Björk, B.-C. (2017) *Scholarly journal publishing in transition – from restricted to open access*. *Electronic Markets* 27(2), s. 106

³ Finansiering kan också ske genom t e x medlemskap och stöd från sponsorer eller vetenskapliga samfund. Hela 67 % av gold-tidskrifterna tar inte betalt för publicering, se: Morrison, H.; Salhab, J.; Calvé-Genest, A.; Horava, T. (2015) *Open Access Article Processing Charges: DOAJ Survey May 2014*. Publications. 3(1)

saknar vetenskaplig legitimitet, men som erbjuder forskare snabb publicering i utbyte mot APC.⁴

I och med de allt större kraven på OA har de kommersiella förlagen börjat erbjuda möjligheten att köpa loss enstaka artiklar i prenumerationstidskrifter för att göra dem OA. Dessa så kallade hybrid-tidskrifter finansieras alltså både av prenumeraionsavgifter och APC, och i många fall innebär det ett dubbelt avgiftsförfarande för lärosätena. Under de senaste åren har de allt högre kostnaderna för publicering uppmärksammats och en ny typ av prenumeraionsavtal har introducerats, där vissa APC-kostnader ingår. Dessa så kallade offset-avtal är tänkta att förhindra det dubbla avgiftsförfarandet.

För GU, liksom för övriga lärosäten, är det kostsamt med utgifter för både prenumerationer och publicering (APC) i vetenskapliga tidskrifter. Det är dessutom svårt att få en överblick över betalningar och kostnadsströmmar eftersom betalningar knyts till olika verksamheter vid lärosätena. Kostnader för prenumerationer betalas av biblioteken och APC-kostnader normalt av institutionerna. Vid offset-avtal förskjuts hela kostnaden till biblioteken, och publiceringen finansieras på så vis längre ifrån verksamheten. Hittills har det inte funnits något specifikt konto för APC i GU:s ekonomisystem Agresso, vilket har försvårat redovisning och transparens. Vad gäller rabatter på APC har GU i dag reduktioner som ges genom centrala prenumeraionsavtal, tecknade genom det nationella bibliotekskonsortiet Bibsam. Dessutom finns möjligheter att teckna institutionella medlemskap hos gold OA-förlag, men idag saknas universitetsgemensamma riktlinjer för hur dessa medlemskap ska hanteras. Det finns en risk att medlemskap uppfattas som styrande och det är därför av vikt att frågan diskuteras inom GU.

3. APC-frågan internationellt och nationellt

Modellen med APC som finansieringsmodell för OA startade i början av 2000-talet, och innebär att en ny infrastruktur behövs för hur man ska hantera APC-kostnader inom högskolesektorn.⁵ Följande utblick beskriver USA och tre europeiska länder som valt olika förhållningssätt, men har gemensamt att de kommit långt i sitt arbete kring OA och APC. Därefter redogörs för situationen i Sverige.

I USA pågår diskussioner om hur man ska driva frågan om OA och finansiering av APC. Projektet 'Pay it Forward' pågick under 2015 och 2016 och genomfördes av University of California tillsammans med flera forskningstunga universitet.⁶ I projektrapporten presenteras

⁴ Så kallade 'predatory publishers'. Pieta Eklund vid Högskolan i Borås har gett ut en guide över hur man kan bedöma tveksamma OA-förlag, se <http://bada.hb.se/handle/2320/11421>.

⁵ Horava, T. & Ward, M. (2016) *Library Consortia and Article Processing Charges: An International Survey*, 280-292 | Accepted author version posted online: 07 Dec 2016, Published online: 07 Dec 2016, <http://dx.doi.org/10.1080/00987913.2016.1237928>

⁶ Pay it forward : Investigating a sustainable model of Open Access Article Processing Charges for large North American research institutions, <http://icis.ucdavis.edu/wp-content/uploads/2015/07/UC-Pay-It-Forward-Project-Final-Report.pdf>

olika scenarion för en total omställning till APC-finansierad tidskriftsutgivning, och det konstateras att befintliga tidskriftsbudgetar inte skulle täcka en övergång. I rapporten förespråkar man att forskare själva bör ansvara för publiceringsmedel, och därigenom kunna styra om publiceringen till mindre kostnadsintensiva publiceringsformer.

I Nederländerna har regeringen satt som mål att Gold OA ska vara genomfört till år 2024.⁷ VSNU (Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten) har tillsammans med ett nationellt bibliotekskonsortium förhandlat med de största förlagen om offset-avtal.⁸ Man har fokuserat på de åtta största förlagen eftersom de täcker 70 % av marknaden. VSNU ställer som krav, vid förnyelse av tidskriftsprenumerationer, att förlagen genomför en övergång till APC-finansierade tidskrifter och accepterar offset-avtal som tar bort den dubbla kostnaden (double dipping). Detta ska ske genom att tillåta helt APC-fri artikelpublicering för holländska forskare i hybrid-tidskrifter.

I Storbritannien har Research Councils UK satt upp en OA-policy vilken innebär att publicering av forskningsartiklar som finansierats av medel från UK's Research Councils ska publiceras OA.⁹ Policyn stöder både gold och green OA, men förespråkar omedelbar publicering. Finansieringen av denna publicering möjliggörs genom tilldelning av en klumpsumma direkt till lärosäten och författare kan därmed inte längre inkludera APC-kostnader i sina ansökningar för finansiering.

I Tyskland är det Max Planck Digital Library som driver frågan och förespråkar en storskalig övergång till OA.¹⁰ För att detta ska ske menar man att den dominerande prenumerationsbaserade affärsmodellen måste upphöra. I stället bör en övergång ske till "publication support", alltså att endast betala kostnaden för vetenskaplig publicering genom APC. Man vill på det här sättet inte fortsätta stötta hybrid-tidskrifterna genom att betala både för prenumerationer och publiceringskostnader. Initiativet för att åstadkomma denna storskaliga övergång till OA kallas 'OA 2020'. Max Planck Digital Library har publicerat en vitbok och en roadmap med praktiska åtgärder om den nödvändiga storskaliga övergången till OA.¹¹ Principerna för OA 2020-initiativet diskuterades och avtalades på Berlin 12-konferensen i december 2015. Detta resulterade i att man tog fram en 'Expression of Interest'.¹² Ett stort antal internationella vetenskapliga organisationer har skrivit på. Från Sverige har, till dags dato,

⁷ Van der Vooren, Robert, (2016) *First adopters of the gold Open Access transition: lessons learned from negotiations*, muntligt framträdande vid Konsortiedagarna 2-3 juni 2016

⁸ VSNU, *Open Access*, http://vsnu.nl/en_GB/openaccess-eng.html. VSNU är Nederländernas motsvarighet till SUHF.

⁹ RCUK, *RCUK Policy on Open Access and Supporting Guidance* <http://www.rcuk.ac.uk/documents/documents/rcukopenaccesspolicy-pdf/>

¹⁰ Schimmer, Ralph, vid Max Planck Digital Library, *Large-scale transformation in open access*, Muntligt framträdande vid Konsortiedagarna 2-3 juni 2016.

¹¹ Schimmer, R., Geschuhn, K. K., & Vogler, A. (2015) *Disrupting the subscription journals' business model for the necessary large-scale transformation to open access*. <http://hdl.handle.net/11858/00-001M-0000-0026-C274-7>; OA 2020 Roadmap <https://oa2020.org/roadmap/>.

¹² OA 2020 *Expression of Interest in the Large-scale Implementation of Open Access to Scholarly Journals* <https://oa2020.org/mission/>

Kungliga biblioteket, Stockholms universitet, SUHF, Riksbankens jubileumsfond och Vetenskapsrådet skrivit under deklARATIONEN.

Det finns också ett tyskt projekt för att kartlägga och analysera kostnaderna för vetenskaplig publicering, 'Open APC Initiative'.¹³ Detta är en öppen databas där lärosäten kan registrera sina kostnader för publicering. Här visas antal artiklar, erlagd avgift per förlag samt avgift per tidskrift. Initiativet är tänkt att skapa effektiva och transparenta processer för att hantera APC-kostnader. Det är öppet för lärosäten även från länder utanför Tyskland att gå med i Open APC Initiative, och hjälpa till att bygga en uppsättning av öppen data för publiceringsavgifter. I dagsläget har 89 universitet i Europa och 3 i Nordamerika anslutit sig.

Som en del av Open APC Initiative har Kungliga biblioteket upprättat en databas för registrering av svenska lärosätens APC-fakturor. Bakgrunden till databasen är behovet av att synliggöra kostnader för OA-publicering. KB inledde Open APC Sweden med en pilotstudie där man konstaterade att det finns flera svårigheter med att få fram APC-data.¹⁴ Avsaknaden av såväl specifikt konto i kontoplanen som gemensam instans för hantering av APC-fakturor gjorde dessa kostnader svåra att följa upp. Ett annat problem är att lärosätenas egna elektroniska arkiv, som till exempel GUP vid GU, inte innehåller uppgifter om corresponding author.

Alla svenska lärosäten har bjudits in att delta och lägga in sina kostnader för APC i systemet. Arbetsgruppen har påbörjat registrering av GU:s fakturor för APC-kostnader i Open APC Sweden. All data är fritt tillgänglig och en översikt av statistiken från de bidragande lärosätena finns på webbplatsen.¹⁵

Stockholms universitetsbibliotek har sammanställt en rapport i syfte att redovisa universitetets kostnader för OA.¹⁶ Ett resultat av arbetet med kartläggningen är att Stockholms universitet nu har två nya konton i kontoplanen där APC och kringkostnader redovisas. Biblioteket har också tagit fram en lathund för bokföring av publiceringskostnader.

Även Umeå universitet och Sveriges lantbruksuniversitet har tagit fram konton som skall användas till APC med start 2017-01-01.

4. Översikt av GU:s OA-publicering

En analys av GU:s OA-publicering visar att andelen gold OA var 23 % av det totala antalet refereegranskade artiklar och forskningsöversikter för 2016. För green OA var andelen 20 %.

¹³ Open APC Initiative <http://129.70.40.89/>

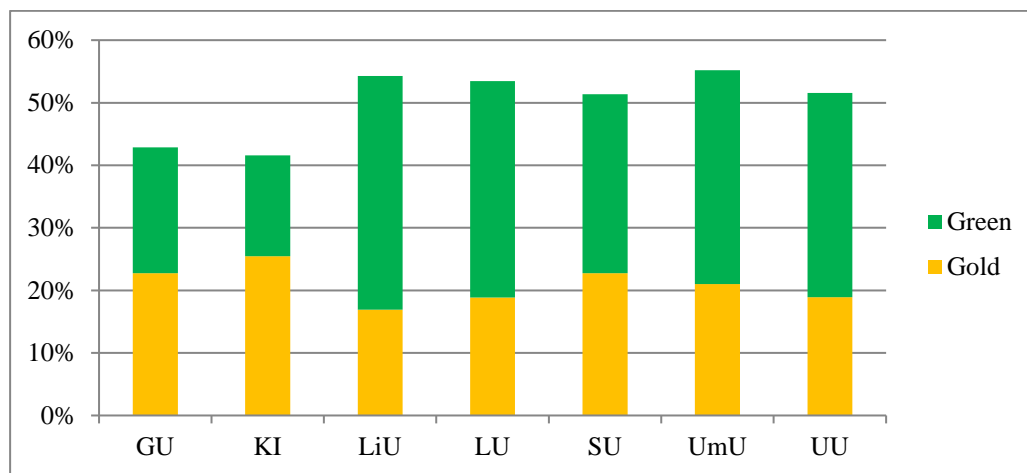
¹⁴ Open APC Sweden, Nationell öppen databas över publiceringskostnaden för öppet tillgängliga artiklar. En pilotstudie i samarbete mellan Kungliga biblioteket och svenska lärosäten. http://www.kb.se/dokument/open%20access/APC_2016_161013.pdf

¹⁵ Open APC Sweden <https://github.com/Kungbib/openapc-se/blob/master/statistics.md>

¹⁶ Redovisning av uppdraget att följa upp universitetets kostnader för Open Access, sammanställd av Liisa Hänninen och Frida Jacobson, Dnr SU FV-2.15.3-3411-16, Stockholms universitetsbibliotek, 2017-03-15

Datan bygger på KB:s analysverktyg Swepub Analys och Bibliometri.¹⁷ I uppgiften om gold OA har KB valt att inkludera de hybrider man hittat genom valideringsverktyget oaDOI, men det är långt ifrån alla hybrid-artiklar som hittas den vägen.¹⁸

Figur 1. Andel OA av refereegranskade artiklar och forskningsöversikter (2016)¹⁹

Att KI har högst andel gold-artiklar är i linje med andra undersökningar, som visar att medicinområdet har en hög andel OA gold-publicering.²⁰ Observera att det finns en överlappning i KB:s statistik gällande green och gold OA: om en gold OA-artikel även parallellpublicerats i arkivet kommer den räknas två gånger.

För GU är trenden de senaste 5 åren att gold-publiceringen ökar men green-publiceringen minskar. Minskningen kan bero på att förlagen förlängt embargotider för deponering av artiklar och därmed kan inte finansierares krav på snabb OA-publicering uppfyllas. I och med att gold-publiceringen, till skillnad från green OA, ofta är förknippad med en avgift, kan denna trend medföra ökade kostnader för OA-publicering.

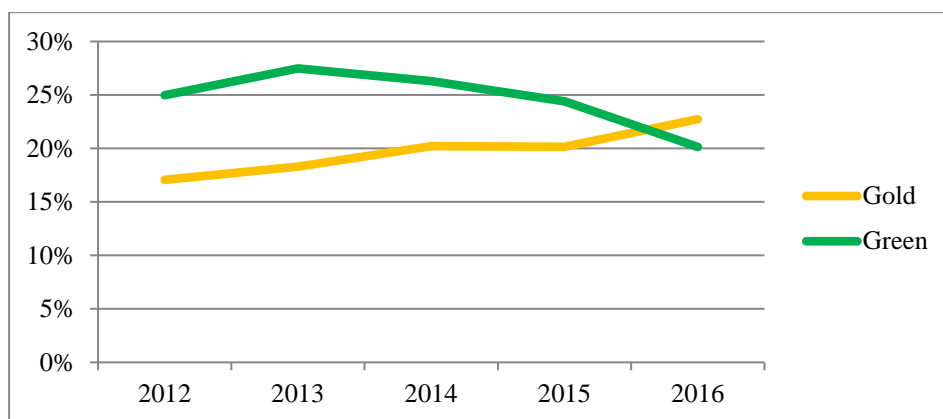
¹⁷ <http://bibliometri.swepub.kb.se>

¹⁸ Läs mer om oaDOI och KB:s arbete på <http://librisbloggen.kb.se/2017/01/23/oa-doi-och-oadoi/>

¹⁹ Baserat på refereegranskade artiklar och forskningsöversikter från Swepub Analys och Bibliometri, data hämtat maj 2016.

²⁰ Se t ex: Björk, B. C.; Welling, P.; Laakso, M.; Majlender, P.; Hedlund, T.; Guðnason, G. N. (2010) *Open Access to the Scientific Journal Literature: Situation 2009*. PLoS ONE. 5 (6): e11273. doi:10.1371/journal.pone.0011273

Figur 2. Andel gold och green GU 2012-2016.

De större tidskriftsförlagen dominerar GU:s OA-publicering. Endast sex förlag står för hälften av utgivningen och störst är Elsevier.²¹

5. Kostnader för APC vid GU 2016

Det har varit svårt att få fram exakta kostnader för hur mycket GU har betalat i APC under 2016. Under utsökningsarbetet saknades konto och redovisningsrutiner, och vissa förlag har varit ovilliga att lämna ut data om APC. Även andra lärosäten som arbetat med att ta fram APC-kostnader har pekat på svårigheter med att ta fram korrekt data.²² I arbetsgruppen har vi därför arbetat parallellt med två olika metoder för att få en så komplett bild som möjligt: både genom att a) spåra fakturor med APC-kostnader i ekonomisystemet Agresso och b) genom att kontakta förlag och försöka få fram kostnadsunderlag den vägen. I båda fallen har vi utgått från de största vetenskapliga förlagen vad gäller publicering och prenumerationskostnader vid GU.

Genom att sammanfoga data från de båda metoderna har vi gjort en uppskattning om minimikostnader för APC för GU under 2016. Vi har också gjort en uppskattning utifrån antal publicerade OA-artiklar med corresponding author från GU, som kan utgöra en uppskattad maximikostnad för APC.

Sammanfattas beräkningarna enligt dessa metoder ligger GU inom spannet av ca 5,2 miljoner SEK till ca 6,7 miljoner SEK för APC under 2016.

Metod

Vad gäller metod a) ekonomisystemet, söktes fakturor från förlagen/leverantörerna Elsevier,

²¹ De sex förlagen är Elsevier, Biomed Central, Public Library of Science, John Wiley & Sons, Springer och Nature Publishing Group.

²² Se t ex Stockholms UB:s kartläggning, *Redovisning av uppdraget att följa upp universitetets kostnader för Open Access*, sammanställd av Liisa Hänninen och Frida Jacobson.

John Wiley & Sons, BioMed Central, Nature Publishing Group, PLOS Public Library of Science, Oxford University Press, Eurocard, Springer, Taylor & Francis, MDPI, RSC Royal Society of Chemistry, BMJ, SAGE Publications, Copernicus och Hindawi ut. Även Eurocard som leverantör togs med, eftersom APC även betalats på detta sätt. Antagande gjordes att kostnaden konterats i kontoklass 5 i Agresso, och utifrån anmärkningar om ”OA”, ”publiceringskostnader”, ”författaravgifter” och dylikt togs ca 300 fakturor ut. Efter en manuell genomgång visade det sig att ca 200 fakturor gällde APC för OA-publicering. Fakturorna är spridda på 18 olika konton, t ex 5622 Periodika, 5623 Elektronisk media, 5624 Övriga publikationer, 5798 Övriga tjänster. Sahlgrenska akademien står för merparten av kostnaderna.

All data som verifierats som OA APC har, efter komplettering med bland annat uppgifter om OA-status och identifikator (DOI), matats in i KB:s databas Open APC Sweden.

För metod b) kontakt med förlagen, valdes de åtta dyraste tidskriftsavtalen ut (prenumerationer via Bibsam): Elsevier, John Wiley & Sons, Springer, Taylor & Francis, Nature Publishing Group, SAGE Publications, Oxford University Press och Karger. Dessa kontaktades och ombads skicka information om publiceringskostnader för GU. Vi fick data från samtliga förlag utom Elsevier. Elsevier hänvisade oss att själva ta fram uppgifterna via plattformen ScienceDirect. Emellertid går det inte att där med säkerhet få fram antal artiklar som är publicerade OA, och det går inte heller att få fram uppgifter om corresponding author eller kostnader. Från förlaget Karger fick vi beskedet att inga artiklar från författare inom GU har publicerat sig under 2016 i någon av deras tidskrifter under en OA-modell med APC.

Resultat sammanslagen data APC-kostnader GU 2016

Datan från förlagen och ekonomisystemet kompletterar varandra, även om de sammantaget bara kan ge en uppskattad minimikostnad för APC vid GU. Alla APC-fakturor har inte kunnat tas fram i och med vald metod, t ex finns dolda kostnader för de som betalat APC med kreditkort. Alla kostnader från förlagen finns inte heller tillgängliga. Men genom att slå ihop data från de olika källorna kan vi få en ungefärlig bild av minimikostnaderna för APC, ca 5,2 miljoner kronor.

I den sammanlagda kostnaden är både artiklar publicerade i hybridtidskrifter och gold-tidskrifter medräknade. Det är alltså den totala APC-kostnaden som har räknats ut. Priset för APC i hybridtidskrifter är generellt högre än i gold OA-tidskrifter. Baserat på den data som skickats in till Open APC Sweden betalade GU i genomsnitt 14 000 kronor för en artikel i en gold-tidskrift, men hela 23 600 kronor för en artikel i en hybrid-tidskrift.²³

²³ Detta visar även data från flera internationella studier, se t ex Pinfield, S., Salter, J. and Bath, P. A. (2016), *The “total cost of publication” in a hybrid open-access environment: Institutional approaches to funding journal article-processing charges in combination with subscriptions*. Journal of the Association for Information Science and Technology, 67: 1751–1766.

Går det att få en heltäckande bild?

Som tidigare nämnts är det svårt att få en exakt bild av kostnaderna, bland annat beroende på avsaknad av rutiner för kontering av APC. I ovanstående beräkningar från fakturor och förlag kan vi ändå få en uppfattning om minimikostnaderna för GU 2016. Ett annat sätt att bedöma kostnaderna för APC är att uppskatta antal corresponding authors och antal OA-artiklar för 2016 och multiplicera med en medelkostnad för APC. Detta blir givetvis en grov skattning men kan ändå peka i en riktning över volymerna.

Under 2016 publicerade GU 3131 referegranskade artiklar och forskningsöversikter som redovisades i Web of Science. Av dessa var 297 OA (gold/hybrid utifrån Swepubs data, se avsnitt 4) med corresponding authors vid GU, det vill säga 9,4 %. Om vi räknar med samma andel på det totala antalet referegranskade artiklar och forskningsöversikter i GUP får vi 377 artiklar. En medelkostnad för APC på 17 695 kronor (utifrån inskickad data till Open APC Sweden) ger en sammanlagd APC-kostnad för GU under 2016 på 6 710 00 kronor. Eftersom ett stort antal gold-tidskrifter inte tar betalt för publicering kan summan ses som ett tak för GU:s publicering.²⁴

Prenumerationskostnader och publiceringskostnader

Förutom publiceringskostnader betalar GU, genom universitetsbiblioteket, stora summor i prenumerationer till förlagen för att få tillgång till materialet på deras plattformar. För 2016 betalade Göteborgs UB ca 19,2 miljoner kronor för de åtta största förlagen.

Många av dessa förlag har samtidigt alternativ där författaren betalar för att göra sina artiklar OA, den så kallad hybridpubliceringen. Då betalar GU alltså en prenumerationsavgift för att få tillgång till allt material, samt en publiceringsavgift för att specifikt material ska bli öppet tillgängligt. Denna kostnad ser vi som mest problematisk, då förlagen 'utnyttjar systemet', eller snarare använder sig av två finansieringssystem samtidigt.

Erfarenheter

Under arbetets gång har det uppkommit svårigheter, felaktigheter och frågeställningar som vi inte räknade med inledningsvis. Det har ibland varit svårt att härleda vilken artikel en specifik faktura hör till, på grund av att DOI saknades. Detta gör givetvis att det är svårt att bokföra kostnaderna på ett bra sätt. Vi har även stött på att GU har betalat för samma artikel två gånger, en gång uttalat för OA och en gång med en ospecificerad publiceringsavgift. En annan fråga som dykt upp gäller kringkostnader, då dessa är betydligt mer omfattande än vi inledningsvis trodde. Som ett exempel har vi betalat många avgifter för färgtryck, trots att de berörda tidskrifterna är i elektronisk form. Detta är ytterligare ett exempel på en kostnad som vi (eller snarare Bibsam, se ansvarsfördelning i avslutande diskussion) bör uppmärksamma och förhandla med förlagen om. Ett annat problem som gör det svårt att jämföra siffror är att vissa förlag lagt på moms på sina fakturor. Den inledande rekommendationen från KB var att priserna

²⁴ Se t ex Morrison, H.; Salhab, J.; Calvé-Genest, A.; Horava, T. (2015) *Open Access Article Processing Charges: DOAJ Survey May 2014*. Publications. 3(1) doi: 10.3390/publications3010001

på deras sida skulle inkludera moms, något som är ändrat och de rekommenderar istället att man skriver in priset exklusive moms.

6. Ekonomisk redovisning av APC

När arbetsgruppen påbörjade sitt arbete fanns inga riktlinjer på GU för hur APC ska konteras. Det fanns inte heller något specifikt konto avsatt i kontoplanen. Detta gjorde det omöjligt att följa upp och få en samlad kostnadsbild. För att säkerställa uppföljningsmöjligheten bedömde arbetsgruppen att det var av största vikt att GU införde en gemensam rutin med ett specifikt konto för kontering av APC. Den samlade kostnadsbilden är viktig som underlag i dialog med förlag, finansiärer med flera.

Påtryckningar från flera lärosäten i Sverige har gjort att SUHF 2017-05-10 har tagit fram en rekommendation gällande redovisning av kostnader för OA. Rekommendationen säger att lärosätena bör lägga upp ett särskilt baskonto i kontoklass 57, där samtliga kostnader för open access publiceringar ska bokföras (både kostnaderna för författaravgifter och eventuella kringkostnader).²⁵

GU har följt denna rekommendation och lagt upp ett nytt konto 57980 för kontering av författaravgifter APC. Under sommaren 2017 har redovisningsenheten spridit information om det nya kontot. Ambitionen är att från och med 1 januari 2018 kunna följa kostnaderna för APC genom det nya kontot.

7. Medlemskap och rabatter

Många OA-förlag erbjuder olika typer av rabatter via medlemskap som ger lägre kostnader för APC. Det finns också rabatter kopplade till prenumerationer, samt de tidigare nämnda offset-avtalen. I dagsläget har GU via Bibsam ett offset-avtal (Springer Compact) och ett antal rabatter. Detaljerad lista över nuvarande rabatter finns tillgängligt på bibliotekets webbsidor för vetenskaplig publicering och bibliometri.²⁶ Rabatterna baseras på en procentsats (10-50 %) av APC eller en fast summa (runt 9 000 SEK).

Utöver dessa prenumerationsbaserade rabatter är GU också 'Support Member' hos OA-förlaget BioMed Central där GU:s författare har 15 % rabatt. BioMed Central ägs numera av Springer Nature och vårt medlemskap innebär därför även rabatt på gold OA-tidskrifter hos Springer ('Springer Open'). Biblioteket får olika erbjudanden om medlemskap och rabatter från gold OA-förlag och förfrågningar från GU:s forskare, men i dagsläget finns varken riktlinjer eller finansiering för hur vi ska hantera dessa. I någon mån kan rabatter uppfattas som styrande på

²⁵ SUHF, *Rekommendation gällande redovisning av kostnader för open access*. (REK 2017:2, Dnr 0039-17)

²⁶ Se <http://www.ub.gu.se/publicera/openaccess/publiceringsavgifter-och-rabatter.xml>

publiceringen och det är därför av vikt att frågan diskuteras inom GU. I det sammanhanget är det viktigt att reflektera över att många av de förlag som erbjuder medlemskap är mindre OA-förlag med gold-utgivning. Om GU fortsätter med sin restriktiva hållning till medlemskap, kommer vi som lärosäte ha en passiv hållning till nya initiativ/plattformar och förlag med seriös OA-utgivning (t ex Open Library of Humanities och PeerJ).

För att ta reda på hur andra lärosäten arbetar med och resonerar kring medlemskap har vi skickat ut frågor på en e-postlista för OA-frågor. Enligt de svar vi fått in ser situationen ganska lik ut på många av lärosätena. Vi har gemensamt att vi har vissa medlemskap via Bibsam och många är med i Springer Compact-avtalet. Utöver dessa resonerar i stort sett alla lärosäten att de vill ha så få medlemskap som möjligt för att inte styra publiceringen åt något håll. Vi ställde även en fråga gällande huruvida biblioteken har en publiceringsfond, något som fyra av tio bibliotek har och ytterligare ett funderar på att upprätta. En av dessa fonder stödjer all publicering, alltså inte enbart OA-publicering. Argumenten som framförs för en fond handlar främst om att den medför mindre organisation och förenklar för forskarna.

8. OA-krav från finansiärer samt medel för publiceringskostnader/APC

Allt fler finansiärer ställer krav på att den forskning de finansierar ska publiceras OA. Det gäller såväl svenska som internationella aktörer. Den svenska finansiär som är mest utförlig i sina krav är Vetenskapsrådet, VR. De godkänner sedan 2015 bara OA-publikationer i redovisningen av projekt, men godtar embargo-tider på 6 eller 12 månader beroende på vilket ämnesråd som beviljat medlen. All forskning som publiceras i granskade tidskrifter eller konferensrapporter omfattas av kraven, men undantag har gjorts för monografier och bokkapitel. De förordar gold OA, men godkänner även green OA (parallellpublicering). VR godkänner också kostnader för OA, vanligen i form av APC, i projektbudgetar och i sin rapportering, utifrån förväntade/verkliga kostnader.²⁷ VR:s hållning till kostnader för OA och APC representerar den vanligare av två modeller bland forskningsfinansiärer, alltså att kostnaderna kan tas upp utifrån förväntade/verkliga kostnader i budget och rapportering. En motsvarande modell följer även Forskningsrådet Formas, Wallenbergstiftelserna och flera internationella aktörer som Nordforsk, EU-kommissionen genom ramprogrammet Horizon 2020 och amerikanska NIH, National Institute for Health.

Den andra modellen innebär att finansiärer delar ut schablonbelopp för kostnader förknippade med OA, alltså vanligen APC. Det gör t ex Forte, och Riksbankens Jubileumsfond, RJ. Då kan beloppen som hos Forte utgå per projekt, eller beräknas på andra kostnader som hos RJ

²⁷<https://vr.se/forskningsfinansiering/sokabidrag/forutsattningarforansokningarochbidrag/openaaccess.4.1d4cbbbb11a00d342b0800021800.html>

(finansierad forskararbetstid).²⁸ Detta innebär en förenkling för såväl forskaren som finansiären, eftersom bidragen inte förutsätter att summor specificeras i budgeten eller bedöms.

RJ, VR, Forte, Formas och Östersjöstiftelsen har gjort en enkätundersökning av hur deras OA-policyer fungerar och forskares attityder.²⁹ I den anger forskare att kostnader för OA i huvudsak tas från projektbidraget, även om några använt andra bidrag från forskningsfinansiärer eller medel från lärosätet. På frågan om varifrån medel för detta bör komma angav 57 % att det bör tas från projektbidraget. Omkring en tredjedel vill söka särskilda medel från finansiären eller direkt från lärosätet.

De flesta större och viktigare finansiärer ställer alltså krav på OA-publicering, och de som har en utvecklad policy för området förefaller se det som en viktig uppgift även för dem att driva på omställning till OA. Några har också uppdaterat sina policyer kring detta de senaste åren, och infört skärpningar eller tydligare krav. De kompletterar också dessa krav med möjligheter att få medel för att täcka "extrakostnader" kring OA-publicering, alltså APC, även om de konstruerat detta stöd på lite olika sätt.

9. Arbetsgruppens förslag

Vi menar att det är mycket angeläget att APC-diskussionen lyfts och diskuteras på djupet. Men det är viktigt att komma ihåg att GU är en, i sammanhanget, förhållandevis liten aktör och att vår möjlighet att påverka är begränsad. Det vi behöver fundera på är alltså dels hur vi kan påverka, vad vi bör lämna åt andra och hur vi ska förhålla oss till situationen i nuläget.

Utifrån detta har arbetsgruppen formulerat följande förslag:

- Frågan gällande APC bör lyftas till rektorsnivå
 - GU bör underteckna OA2020:s utprop 'Expression of Interest in the Large-scale Implementation of Open Access to Scholarly Journals'.
 - Genom att underteckna OA 2020 visar GU att de vill verka för en övergång till OA som finansieras av APC istället för prenumerationer. Därför föreslår arbetsgruppen att GU även stödjer OA-publicering genom medlemskap hos välrenommerade förlag med bra villkor. En föreslagen arbetsgång är att forskarna lämnar förslag på de medlemskap de tycker verkar intressanta, varpå biblioteket granskar förlagen. De förlag som uppnår uppsatta kvalitetskriterier lämnas vidare till Biblioteksnämnden, som bör ha mandat att fatta beslut. För att undvika att avtal sluts lokalt på fakulteterna är det viktigt med en central

²⁸ <http://Forte.se/sok-finansiering/sa-funkar-det/open-access-och-swecris/> eller <http://www.rj.se/Forforskare/Stod-till-publicering/Open-access/bidrag-till-publicering-open-access/>

²⁹ Rapport om open accesspublicering hos fem forskningsfinansiärer: Formas, Forte, Riksbankens Jubileumsfond, Vetenskapsrådet och Östersjöstiftelsen : april 2017

hantering av medlemskap. Arbetsgruppen föreslår att biblioteket, som har rätt kompetens, hanterar medlemskapen.

- Finansiering av medlemskap och offset-avtalen förskjuter publiceringskostnader från fakulteterna till biblioteket. UB:s tilldelningsprocent behöver därför ses över.
 - GU bör aktivt driva frågan nationellt, t ex genom SUHF.
 - Ledningen bör ansvara för informations spridning gällande OA och APC till forskarna.
-
- Ett nytt konto har skapats i Agresso. Det är av yttersta vikt att informera om de gemensamma rutiner som gäller för hantering av APC i ekonomisystemet. Detta ansvar bör falla på Ekonomienheten vid GU.
 - UB bör fortsätta leverera data till den nationella databasen Open APC Sweden. Arbetet har påbörjats i och med arbetsgruppens kartläggning och kan ingå som en del i det löpande arbetet hos Digitala tjänster (i samarbete med Bibliotekskansliet).
 - UB föreslås göra en årlig uppföljning av GU:s APC-kostnader och OA-publicering, för att synliggöra dessa kostnader inom GU.
 - Förlagen bör kunna förse oss med uppgifter om APC-kostnader. Detta ser vi gärna som ett krav i våra prenumerationsavtal, till exempel de genom Bibsam. Bibsam gör redan nu ett viktigt arbete genom att förhandla om bättre avtal och villkor för APC-kostnader. De bör även driva frågan gällande att slopa de kringkostnader som ofta är associerade med publicering (såsom avgifter för färgtryck).

10. Litteratur

Björk, B. C.; Welling, P.; Laakso, M.; Majlender, P.; Hedlund, T.; Guðnason, G. N. (2010) *Open Access to the Scientific Journal Literature: Situation 2009*. PLoS ONE. 5 (6): e11273. doi:10.1371/journal.pone.0011273

Björk, B.-C. (2017) *Scholarly journal publishing in transition – from restricted to open access*. Electronic Markets 27(2):101-109. doi:10.1007/s12525-017-0249-2

Eklund, P. (2012) *Open Access och tveksamma förlag : en guide och stöd i att bedöma open access-tidskrifter*. Hämtad 2017-08-17 från:
<http://hb.diva-portal.org/smash/get/diva2:883926/ATTACHMENT01.pdf>

Expression of Interest in the Large-scale Implementation of Open Access to Scholarly Journals
<https://oa2020.org/mission/>

Forte, *Open access och Swecris*, hämtad 2017-05-18 från: <http://Forte.se/sok-finansiering/sa-funkar-det/open-access-och-swecris/>

Horava, T & Ward, M (2016) *Library Consortia and Article Processing Charges: An International Survey*, 280-292 | Accepted author version posted online: 07 Dec 2016, Published online: 07 Dec 2016, <http://dx.doi.org/10.1080/00987913.2016.1237928>

Hänninen, L & Jacobson, F (2017) *Redovisning av uppdraget att följa upp universitetets kostnader för Open Access*, Dnr SU FV-2.15.3-3411-16, Stockholms universitetsbibliotek

Kungliga biblioteket, *Open APC Sweden*. Hämtad 2017-05-12 från:
http://www.kb.se/dokument/open%20access/APC_2016_161013.pdf

Kungliga biblioteket, *Swepub analys och bibliometri*, hämtad 2017-05-12 från:
<http://www.bibliometri.swepub.kb.se>

Mellon Foundation (2016), *Pay it forward : Investigating a sustainable model of open access charges for large North American research institutions*. Hämtad 2017-06-12 från
<http://icis.ucdavis.edu/wp-content/uploads/2015/07/UC-Pay-It-Forward-Project-Final-Report.pdf>

Morrison, H.; Salhab, J.; Calvé-Genest, A.; Horava, T. (2015), *Open Access Article Processing Charges: DOAJ Survey May 2014*. Publications. 3(1)
doi: 10.3390/publications3010001

OA 2020. *OA 2020 Mission*. Hämtad 2017-05-18 från: <https://oa2020.org/mission/>

OA 2020. *OA2020 Roadmap*. Hämtad 2017-05-12 från: <https://oa2020.org/roadmap/>

Open APC Initiative. Hämtad 2017-05-12 från: <http://129.70.40.89/>

Prop. 2016/17:50. *Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft*. <http://www.regeringen.se/rattsdokument/proposition/2016/11/prop.-20161750>

Pinfield, S., Salter, J. and Bath, P. A. (2016), *The “total cost of publication” in a hybrid open-access environment: Institutional approaches to funding journal article-processing charges in combination with subscriptions*. *Journal of the Association for Information Science and Technology*, 67: 1751–1766. doi:10.1002/asi.23446

Rapport om open accesspublicering hos fem forskningsfinansiärer: Formas, Forte, Riksbankens Jubileumsfond, Vetenskapsrådet och Östersjöstiftelsen : april 2017. Hämtad 2017-09-12 från: <http://www.rj.se/globalassets/for-forskare/open-access/rapport-om-oa-publicering-hos-fem-forskningsfinansiarer-2017.pdf>

RCUK, *RCUK Policy on Open Access and Supporting Guidance*. Hämtad 2017-05-12 från: <http://www.rcuk.ac.uk/documents/documents/rcukopenaccesspolicy-pdf/>

Schimmer, R., Geschuhn, K. K., & Vogler, A. (2015). *Disrupting the subscription journals’ business model for the necessary large-scale transformation to open access*. Doi: 10.17617/1.3

SUHF, *Rekommendation gällande redovisning av kostnader för open access*. (REK 2017:2, Dnr 0039-17)

VSNU Nederländerna, *Open Access*, hämtad 2017-05-12 från: http://vsnu.nl/en_GB/openaccess-eng.html

GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBLIOTEK

Göteborgs universitetsbibliotek
Överbibliotekarien

Beslut Dnr V 2017/143
2017-01-30

Direktiv – Arbetsgrupp för APC-kartläggning

Bakgrund

Det blir allt vanligare att publicering av fritt tillgängliga vetenskapliga artiklar (open access) finansieras genom författaravgifter, APC (Article Processing Charges). Vissa tidskrifter publicerar allt open access och bygger sin finansiering helt på APC:er. En annan modell är den s k hybridmodellen, där forskarna själva betalar för att publicera enstaka artiklar open access, även om lärosätet redan betalar en prenumerationsavgift för tillgång till publikationen. Modellen är dyr för lärosätena, men mycket lönsam för förlagen. Ofta är modellen kopplad till en medlemsavgift som ger författarna rabatt på publiceringsavgifterna. Förlag och andra utgivande organisationer är sedan en tid mycket aktiva för att marknadsföra sina olika sätt att hantera APC-finansierad publicering till bibliotek och andra kunder.

Det nationella Bibsam-konsortiet och bibliotekets egna licensförhandlare behöver ha tillgång till information om hur mycket lärosätet betalar i APC till förlagen i förhandlingar om avtalsvillkor och priser. Utan denna information är vi helt hänvisade till de uppgifter vi kan få från leverantörerna.

APC:er kan finansieras av bidrag från forskningsfinansiärer eller av lärosätenas fakultetsmedel, men det saknas överblick över de totala kostnaderna för den vetenskapliga publiceringen, där författaravgifter utgör en ökande andel. Betydelsen av överblick och kontroll av publiceringskostnaderna har uppmärksammats och behovet av nationellt och internationellt samarbete är stort. I samarbete mellan OpenAccess.se, SwePub och svenska lärosäten har Kungliga biblioteket inlett en pilotstudie för att undersöka möjligheterna att etablera en öppen nationell databas över kostnader för författaravgifter. Förebilderna är motsvarande projekt i Storbritannien, Österrike och Tyskland.

Syfte

Finansiering av publicering är inte en biblioteksangelägenhet utan något för lärosätet att diskutera och hantera. Eftersom de finansieringsmodeller som nu är aktuella har en koppling till prenumerationskostnader/medlemsavgifter, är biblioteket den struktur inom GU som bäst kan kartlägga området. UB vill därför, tillsammans med relevanta aktörer inom GU, genomlysna området och ta fram ett underlag som underlättar diskussion inom GU. Underlaget blir också ett bidrag till den pågående ovan nämnda nationella pilotstudien.

Underlaget ska innehålla:

- omvärldsbevakning
- kartläggning av universitetets OA-publicering
- exempel på hur författaravgifter kan hanteras i ekonomisystemet

Exempel på frågeställningar som vi genom underlaget vill vara ett stöd för GU att diskutera är:

- Hur ska finansieringen kunna lösas, så att kostnaderna inte riskerar att skena (vilket skulle kunna bli fallet om ingen har överblick utan enskilda forskare betalar var och en för sig)?
- Vilken struktur inom GU ska hantera medlemsavgifter som påverkar publiceringskostnader
- Vem ska/kan bestämma vilket utbud av leverantörer GU ska satsa på och därigenom i någon mån styra publiceringen?

Tidsplan

Arbetsgruppen ska presentera ett utkast till diskussionsunderlag för Biblioteksnämnden senast sista möte för vårterminen 2017. Ett färdigt diskussionsunderlag ska finnas vid höstterminens första möte med Biblioteksnämnden.

Arbetsgrupp

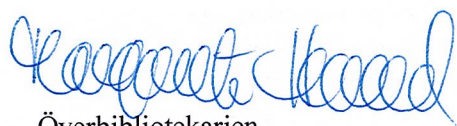
Karin Henning, Digitala tjänster, leder arbetsgruppens arbete
Pauline Jönsson Alm, Digitala tjänster
Annica Rydholm, Digitala tjänster
Inger Petersson, Digitala tjänster
Katarina Gustafsson, Bibliotekskansliet
Rangnar Nilsson, Forsknings- och Innovationskontoret GU, adjungerad
Förankring inom UB sker via kontakt med bibliotekets forskarservicegrupp

Beställare

UB:s strategiska ledningsgrupp, med Ann-Mari Jonsson som kontaktperson

Referensgrupp

Biblioteksnämnden

Överbibliotekarien

Sändlista:

Arkivet (original)
Berörd personal
Ledningsgruppen
UB:s internwebb